

УДК: 657.22:355.6

ХОМОВИЙ С.М., канд.екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет, Україна

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК В УМОВАХ КРИЗОВИХ ЯВИЩ В ЕКОНОМІЦІ

Висвітлено зміни та особливості управлінського обліку, які виникають у процесі його ведення під час кризових ситуацій в економіці. Розроблено класифікацію ефектів кризових процесів в економіці, що мають вплив на обліково-аналітичний інструментарій прийняття управлінських рішень та їх вплив на розвиток управлінського обліку в Україні.

Ключові слова: управлінський облік, управлінські рішення, кризові процеси, воєнний стан, інформаційне забезпечення управління.

Інституційні процеси в Україні та обумовлена ними трансформація бухгалтерського обліку визначили нові вимоги до облікової системи підприємств, зокрема змісту отримуваної від неї інформації, що надається заінтересованим користувачам [1].

Посилення інтенсивності бойових дій, порушення виробничих та логістичних шляхів, руйнування активів і інфраструктури, високі ціни на енергоносії та скорочення попиту відтермінують відновлення зростання економічної активності в усіх секторах економіки нашої країни. Управлінський облік в таких умовах стає особливо важливою системою інформаційного забезпечення всіх процесів управління [2].

Вивчення розвитку обліково-аналітичного інструментарію дозволить нам класифікувати ефекти кризових процесів економіки України таких як військовий стан на розвиток інструментарію управлінського обліку (таблиця 1).

Таблиця 1 – **Класифікація ефектів кризових процесів в економіці що мають вплив на обліково-аналітичний інструментарій прийняття управлінських рішень**

Позитивні сторони	Негативні ефекти
Концептуальні	
1. Подібно до того, як кризові процеси «очищають» ринкову економіку від неефективних суб'єктів, криза вказує на неефективність застосовуваних інструментів, прийомів та способів вироблення інформації для прийняття управлінських рішень. Примушує переглядати теоретичні та методичні підходи в управлінні, обліку, контролі, аналізі.	1. Посилення тих чи інших облікових реакція на кризові і завжди позитивно з методології управління та контролінгу. До того ж нівелювала фактори специфіки, застосовуючи внутрішнього обліку та підтримку інфраструктури підприємства.
2. Практично будь-яка серйозна криза загострювала питання достовірності даних звітності та призводила до її реформування та вдосконалення для користувачів.	2. Реформи в галузі звітності та всієї обліковості призводили до досягнення користувачів, а на рахунках обліку вони часто надають або негативні процеси реформовано синхронізуються з передбачаючими їх даними, що в кінцевому рахунку призводять до вироблення нерелевантності економічного та стратегічного аналізу.

3. Криза посилює роль облікової інфраструктури (приймаються нові закони, концепції, програми, засновуються спеціалізовані професійні організації тощо) та показує реальний взаємозв'язок між обліковими процесами та системою управління, сприяючи підвищенню керованості економічних суб'єктів.	3. Зі сторони користувачів будь-які зміни на їх початковому етапі завжди зустрічають спротив, що диктується людською психологією.
4. Кризи приводили до впровадження, або перегляду стандартів у сфері обліку та звітності, принципів, правил ведення до цього нерегульованих ділянок обліку, у яких закладено потенціал загострення кризових явищ.	4. У результаті кризового становища економіка призводить до скорочення впровадження та апробації управлінського обліку, скорочення фінансів реального сектору економіки професійного та наукового дослідження.
5. Перші кризи остаточно розмежували функції власника та управлінця, відкривши дорогу дослідженням у галузі управлінського обліку.	5. При реформуванні регулятори та процеси орієнтуються на споживачів найчастіше постіндустріальної економіки.
6. Кризові сектори ставали об'єктом уваги фахівців та вчених, що часто призводило до розробки перспективних калькуляційних та управлінських систем у них.	6. Кризові процеси підприємства мають те, що вимагає переосмислення інвестиційної, цінової та виробничої, фінансової та інших видів політики.
Методичні	
1. Криза підвищує необхідність дотримання принципу обачності в обліку та значущість прогностичної функції.	1. Бажаючи поліпшити ситуацію стандартизацію та процедур, які в кризових ситуаціях у стандартизація виробництва обґрунтування та осмислення інструментів обліку, що проблеми концептуального бухгалтерського обліку.
2. Кризи фокусують увагу менеджменту на зовнішніх стосовно економічного суб'єкта процесах, тобто розширюють спектр об'єктів управлінського обліку.	2. Руйнівний характер економіки несе в природних еволюційних витіях інструментарію відповідно до вимог економіки, заміщаючи антикризових підходів контролінгу, так і аналітичної роботи.

У цьому контексті кризові процеси в економіці мають такі властивості, що безпосередньо впливають на організацію системи управлінського обліку:

- залежно від масштабу та характеру кризового явища, він може неоднорідно впливати на різні бізнес-процеси економічного суб'єкта, по-різному відбиваючись на ефективності функціонування того чи іншого об'єкта управлінського обліку;

- конфігурація фактів економічного життя багато в чому визначається періодичністю (циклічністю) тієї чи іншої стадії (фази, етапу) кризового явища;

- інтенсивність застосування інструментів управлінського обліку для вироблення найважливіших рішень визначається також динамічністю зміни економічних параметрів, як самого економічного суб'єкта, так і соціально-економічної системи, в якій він функціонує;

- будь-яка кризова ситуація за своєю природою руйнівна, вона несе в собі комплекс деструктивних явищ і проблем, що потребують оперативного вирішення. Дана властивість кризової ситуації свідчить про необхідність організації ефективної

системи збирання та узагальнення внутрішньої та зовнішньої інформації в системі управлінського обліку для прийняття ефективних рішень;

– водночас кризова ситуація робить і конструктивний вплив на економічні системи, виводячи із соціального та економічного простору негативні фактори, що стримують розвиток окремого підприємства чи економіки загалом.

Таким чином, управлінський облік у кризових умовах як система базується на реалізації нових інструментів, що потребують їх особливого врахування при прийнятті управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Онищенко В. Управлінський облік на підприємстві. Головбух. 2020. URL: <https://www.golovbukh.ua/article/8506-upravlnskiy-oblk-na-pdprimstv>

2. Johnson, H. (2015). Lean Dilemma: Choose System Principles or Management Accounting Controls-Not Both. DOI: <https://doi.org/10.1002/9781119196808.ch1>

УДК 338.439.02

ШЕВЧЕНКО А.О., канд.екон .наук

СТАДНИК Л.І., канд.екон .наук

САЄНКО В.Е., магістрант

Білоцерківський національний аграрний університет, Україна

УКРАЇНА І ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА В УМОВАХ ВІЙНИ

Розглянуто сутність продовольчої безпеки та місце українського експорту агропродукції у забезпеченні світової продовольчої безпеки, зроблено аналіз впливу російської агресії та блокування чорноморських портів на можливість настання світової продовольчої кризи.

Ключові слова: Світова продовольча безпека, експорт, агропродукція, військова агресія, зерновий коридор, блокада портів, трансформація логістики.

Продовольча безпека проявляється у стабільному забезпеченні населення базовими продуктами харчування через утримання стабільності на ринках продовольчих товарів. Продовольча безпека – це забезпечення гарантованого доступу населення до продовольчих товарів в кількості, необхідній для звичайної життєдіяльності.

На світовий продовольчий ринок впливає ціла низка економічних, соціально – політичних та еколого – кліматичних факторів. Сьогодні питання забезпечення глобальної світової продовольчої безпеки особливо загострилося в зв'язку з повномасштабною військовою агресією Росії в Україні. Зриви експортних контрактів сільгосппродукції, спричинені перебоями у логістиці, знищенні агропродукції на складах та втратами нового врожаю можуть спричинити світову продовольчу кризу.

Україна увійшла до складу Комітету зі всесвітньої продовольчої безпеки ООН. В останні роки Україна невпинно нарощувала обсяги виробництва та експорту аграрно – продовольчої продукції. Завдяки цьому вітчизняний аграрний сектор став практично основним джерелом валютних надходжень в країну. В довоєнний час потужний український АПК експортував на світовий ринок 10% пшениці, 14% кукурудзи та понад 47% соняшникової олії і входив до п'яти найбільш потужних експортерів агропродукції [1].

Наша країна стала надійним гарантом продовольчої безпеки у світі. Проте все змінилося з початком повномасштабного вторгнення армії Російської федерації в